

A magyarországi gyermek nyelvi vizsgák tartalmi és jogi szabályozottsága¹

ÖVEGES ENIKŐ

Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Angol Alkalmazott Nyelvészeti Tanszék

A tanulmány célja, hogy bepillantást nyújtson a ma Magyarországon a gyermekek, azaz a köznevelésben tanulók számára kötelező, illetve elérhető nyelvi mérésekről és vizsgákról. Az összefoglalás négy nyelvi tesztre tér ki: az idegen nyelvi és a célnyelvi mérésekre, az érettségire és a nyelvvizsgákra, ezen belül az államilag elismert és a junior vizsgákra. A felsoroltakat megvizsgálja céljaik és felépítésük szempontjából, áttekinti az elérhető vizsgaeredményeket és idevágó elemzéseket, valamint bemutatja hozadékaikat és esetleges hátrányaikat. A nyelvi teszteseteket hazai és európai környezetükbe helyezve tárgyalja, ennek részeként megvizsgálja a Közös Európai Referenciakerettel való kapcsolódásukat is. Összességében képet ad arról, hogy az ezredforduló óta kiépült, komplex nyelvi vizsga rendszer milyen pozitív hozadékokat eredményez, és rámutat a kevésbé előnyös velejárókra, például a nyelvtanításban tapasztalható vizsgaközpontúságra is.

Kulcsszavak: nyelvi mérés, nyelvi érettségi, nyelvvizsga, Közös Európai Referenciakeret, gyermekvizsga

Bevezető

Nyelvoktatásunkat, különös tekintettel a köznevelésben folyó munkát, és általában a hazai populáció nyelvtudását számos ponton érik folyamatos kritikák mind a szakma, mind a közvélemény részéről: empirikus adatok és leginkább véleményen alapuló következtetések sora építi fel a negatív megítélést. Ez mérés-értékelési szempontból számos kérdést vet fel, melyek közül a gyermekek vonatkozásában a legfontosabbakra keresi a választ a jelen tanulmány: 1. milyen mérések, vizsgák adnak képet ma hazánkban ennek a korosztálynak a nyelvi haladásáról?, 2. mennyire valóságosak, megbízhatóak ezek a mérések? és 3. hogyan illeszkednek ezek a mérések az európai tendenciákhoz. A kontextus rövid összefoglalása után az áttekintés kitér a köznevelésben ma releváns négy nyelvi vizsga (idegen nyelvi mérés, célnyelvi mérés, érettségi és

állami nyelvvizsga) ezekből a szempontokból történő tárgyalására, azaz bemutatja a vizsga vagy mérés 1. céljait, felépítését és az elérhető vizsgaeredményeket, elemzéseket, 2. előnyeit és esetleges hátrányait, valamint az európai környezetben megfogalmazható helyét, szerepét. A tanulmány célja az, hogy a vizsgált méréseket az idevágó elméleti háttérre és elemzésekre építve értékelje, összevesse, és az általuk alkotott komplex rendszer koherenciájának mértékét és milyenségét hazai és európai viszonylatban feltárja.

A tanulmányban a 'gyermek' kifejezés a köznevelésben tanuló diákokat jelöli. A különböző méréseket a 'nyelvi vizsgák' kifejezés fedi le, így megkülönböztetve ezeket az állami nyelvvizsgáktól, azaz a 'nyelvi vizsgák' egy gyűjtőfogalom a nyelvi érettségire, az idegen és a célnyelvi mérésre, valamint a nyelvvizsgára.

A nyelvi vizsgák háttere

A nyelvoktatás keretei a hazai köznevelésben

A jelenleg érvényben lévő szabályozás előírásai alapján az első idegen nyelv tanulását a gyer-

¹ A cikk megírása a NKFI-6-K-129149 pályázat keretében történt.

This research was supported by the National Research, Development and Innovation Office in Hungary (NKFI-6-K-129149).

mekek a 4. évfolyamon kell, hogy megkezdjék, kivéve ha nemzetiségi vagy két tanítási nyelvű képzésben vesznek részt. Első idegen nyelvként négy élő idegen nyelv közül (angol, német, francia és kínai) választhatnak, melyet a 4. osztályban heti 2, 5–12. osztályban pedig heti 3 nyelvórán tanulhatnak. Ez a minimálisan kötelező óraszám, amelyet a 2012-ben kiadott központi tartalmi szabályozás középső pillére, a kerettantervek határoznak meg. Ettől az intézmények profiljuk és lehetőségeik ismeretében eltérhetnek: a nyelvtanítást korábban, az 1–3. évfolyamokon is megkezdhetik és a szabad órakeret terhére további nyelvórákat is biztosíthatnak, amennyiben ehhez a megfelelő feltételek rendelkezésre állnak. Az első idegen nyelvből a 8. évfolyam végére a Közös Európai Referenciakeret (KER) szerinti A2, a középiskolai tanulmányok végére pedig a B1 (középszintű érettségi) szintet kell minimálisan elérni.

Második idegen nyelvet 7. évfolyamtól lehet bevezetni, de ténylegesen csak a gimnáziumi képzésben, 9. osztálytól kötelező, heti 3 órában a középiskolai években. Második nyelvként élő és klasszikus nyelvek szabadon választhatóak. Az előírt kötelezően elérendő minimum kimeneti szint a 12. osztály végére a KER A2.

A nyelvoktatás szervezési és tartalmi kereteit hazánkban több dokumentum együttesen szabályozza. A háromszintű tartalmi szabályozás legfelső szintjén a Nemzeti alaptanterv áll, ennek Élő idegen nyelvek része határozza meg a mindenki számára kötelező alapelveket, célokat és kimeneti szinteket 1–12. évfolyamokra. A következő, közbülső szint a kerettanterv, amely még mindig nem nyelvspecifikusan ugyan, de alapképességekre bontva összegzi az elsajátítandó tartalmakat és évfolyamonkénti bontásban meghatározza a minimálisan kötelező heti óraszámokat. Idegen nyelvi kerettantervből gazdag a társ, hiszen a többi tantárgyhoz hasonlóan, készült előírás alsó és felső tagozatra, a középiskola különböző típusaira (gimnázium, szakgimnázium, szerkezetváltó), a sajátos programokra (például nyelvi előkészítő évfolyam), megkülönböztetve – ahol releváns – az első

és második idegen nyelvet. A kerettanterveket nyelvspecifikus függelékek egészítik ki, de csupán angol és német nyelvekből, valamint második idegen nyelvként latinból. A harmadik szint, a pedagógiai program és az ennek részeként a konkrét tantárgyakat tárgyaló helyi tanterv, mely a központi dokumentumokra építve intézményi szinten szabályoz.

Két speciális, közvetlenül az idegennyelvoktatást megcélzó képzés létezik ma Magyarországon, a nyelvi előkészítő évfolyam (NYEK) és a két tanítási nyelvű képzés, mindkettőre kiter a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról szóló 20/2012., valamint az ezt módosító 22/2013. EMMI-rendelet, amely előírásokat ad meg például a nyelvi vagy a két tanítási nyelvű előkészítő évfolyamok számozása tekintetében, valamint a 136. és a 137. paragrafusokban összegzi a két tanítási nyelvű és a nyelvi előkészítő évfolyammal induló iskolai nevelés-oktatás feltételeit. A kéttannyelvű intézményekben folyó munka további részleteit az idevágó irányelv határozza meg (a két tanítási nyelvű iskolai oktatás irányelvének kiadásáról szóló 4/2013. (I. 11.) EMMI-rendelet), amely megadja például a minimálisan kötelező kimeneti szinteket (6. osztály: A2, 8.: B1, 12.: B2) és az adott évfolyamon célnyelven tanítható közismereti tárgyakat (például az 1–2. évfolyamon énekzene, vizuális kultúra, testnevelés, környezetismeret, életvitel és gyakorlat).

Meg kell még említenünk azt a jelen tanulmány szempontjából igen releváns szabályozást, mely 2020-tól előírja azt, hogy felvételizni hazai felsőoktatási intézmény bármilyen szakjára csak úgy lehet, hogy B2 szintű nyelvtudást kell igazolni egy idegen nyelvből, azaz vagy emelt szintű érettségit vagy akkreditált középfokú nyelvvizsgát kell tenni az adott nyelvből.

A KER szerepe a hazai nyelvoktatásban

Az Európa Tanács 2001-ben adta ki a Közös Európai Referenciakeret (KER, 2002) (angolul CEFR, azaz *Common European Framework of Reference for Languages*) című

nyelvoktatáspolitikai kézikönyvét azzal a céllal, hogy közös alapot biztosítson az európai országok nyelvoktatáspolitikájának. A dokumentum nem egy mindenkire érvényes szabályozás, hanem olyan javaslatcsomag, amely teret hagy az egyes országok igényeinek, profiljának. Fő alapelvei a cselekvésközpontúság és a többnyelvűség, ezekből kiindulva tárgyal minden, a nyelvoktatás folyamatában és értékelésében érvényes kérdést. Számos újdonság és innovációja közül a legjelentősebbek 1. a korábban elfogadottnál jóval összetettebb nyelvtanulói modell, mely a nyelvtudást a nyelvi komponens mellett kibővíti a szociolingvisztikai és pragmatikai elemekkel és az általános kompetenciákkal, benne a tanulási készségekkel (121–158. oldalak), valamint 2. a nyelvtudás mérésére kidolgozott (kipróbált és bemért) nyelvi szintrendszer, mely mára a nyelvi vizsgák elengedhetetlen összevetési alapja lett (27–55. oldalak). Nagy hozzájárulást tett még az értékelés megbízhatóságának erősítésében: olyan sokelemű és minden aspektust lefedő skálarendszert vezetett be, amely a nyelvtudás minősítését új alapokra helyezte. A KER alkotja a köznevelés tartalmi szabályozóinak alapját és kereteit is: mind az alapvető célok, mind a követelmények és elvárt tartalmak erre épülnek. Ugyanez elmondható a kerettantervekről, mely megközelítésében és logikájában telje összhangot mutat a referenciakerettel. Különösen igaz e nem nyelvspecifikus nyelvi kerettantervek nyelvspecifikus függelékeire: az ezekben felsorolt fogalmkörök és kommunikációs eszközök mind a KER-t tükrözik.

Az EU-ban Magyarország, hasonlóan a környező országokhoz, egyike azoknak az országoknak, ahol minden mérés a KER-hez van igazítva (*European Commission*, 2017a. 32. o.), ennek ellenére nem tartozik azon hét ország közé (Észtország, Lettország, Litvánia, Franciaország, Ausztria, Szlovákia és Románia) (*European Commission*, 2017b. 17. o.), ahol minden vizsga igazolásában a KER-szintekkel jelölik a nyelvtudást. Bár a nyelvvizsgák esetében ez így történik, a legjelentősebb közneveléshez tartozó nyelvi mérés, az érettségi bizonyítványában nincs ilyen

meghatározás, azaz Magyarország azon országok egyike, ahol a vizsga hivatalos dokumentumában nem KER-szerinti a minősítés annak ellenére, hogy az egyes szintek (közép- és emelt) egyértelműen illesztve vannak a Közös Európai Referenciakeret megfelelő szintjeihez (B1 és B2). A KER-szintekhez történő igazítás lehetővé teszi a nálunk létező számos nyelvi vizsga összevetését és a nemzetközi teszteknek való megfeleltetését.

A KER nyelvi szintek, skálák és alapelvek minden hazai, a gyermekek számára kötelező vagy elérhető nyelvi vizsgában alapvetőek. Az idegen nyelvi és a célnyelvi mérés tartalmi kereteiben (*Oktatási Hivatal*, 2014) a jellemzők között a nyelvi szint meghatározására a KER szinteket használják, és ugyanezt tapasztalhatjuk a célnyelvi mérés releváns dokumentumában (*Oktatási Hivatal*, 2017). Az élő idegen nyelv érettségi vizsga részletes követelményeiben már az első oldalon egyértelművé válik a KER-hez való kapcsolódás: „A követelmények az Élő idegen nyelvi érettségi vizsga általános követelményei, valamint az Európa Tanács idegennyelv-oktatással kapcsolatos ajánlásai alapján készültek. Az idegen nyelvi érettségi vizsga szintmeghatározásai igazodnak az Európa Tanács skálájához.” A két érintett szintre (B1 és B2) történő utalás végigkíséri a dokumentumot, és ugyanez igaz a vizsgaleírásra is. A nyelvvizsga-akkreditáció kézikönyve szintén utal a KER-re a harmadik fejezetében: „A nyelvvizsga tartalmi követelményét [...] a Közös Európai Referenciakeret A2, B1, B2 és C1 szintleírásai határozzák meg.” (*Akkreditációs kézikönyv*, 2018).

Vizsgaközpontúság a nyelvtanításban

A nyelvi vizsgák régóta elvitathatatlan hatással vannak a hazai nyelvoktatásra általában, és több kutatás adatai alapján ugyanez látszik beigazolódni a köznevelésben folyó nyelvtanításra is. Egy a közelmúltban végzett nagymintás felmérésben (*Öveges és Csizér*, 2018) megkérdezték az intézményvezetőket, hogy mit tekintenek a három legfontosabb eredménynek iskolájuk nyelvoktatásában. A kö-

zépiskolai igazgatók válaszaiban a sikerek nagy részét tanulói sikeres nyelvi vizsgái tették ki (az összes siker 65%-a gimnáziumban, és 64,5%-a szakgimnázium), de még általános iskolában is 15 százaléka volt az eredményeknek vizsgával kapcsolatos (*Tartsay, Tiboldi és Katona, 2018*). A vizsgálatban a hetedikes és tizenegyedikes tanulók véleményét is feltárták. A válaszokból kiderül, hogy a tizenegyedikesek nagy többsége vagy már rendelkezik sikeresen letett nyelvi érettségivel vagy nyelvvizsgával, vagy tervezi azt mielőbb letenni (*Tankó, Albert és Piniel, 2018*). Az iskolán belüli, de tanórán kívüli nyelvtanulási lehetőségek közül középiskolában a nyelvi vizsgákra való felkészülés jelentős mértékben jelent meg a lehetőségek között (például gimnázium: az összes válasz 63%, ebből érettségi 34%, nyelvvizsga 29%, szakgimnázium: 24%) történő felkészítés került említésre.

Egy 2007-es tanulmány (*Öveges, 2007*) a nyelvi előkészítő évfolyamosok körében vizsgálta az érettségi és a nyelvvizsga közti viszonyt és azt találta, hogy ebben a tanulói körben a nyelvvizsga a népszerűbb, ezt a vizsgát tekintik mérföldkőnek nyelvtudásuk felmérésében és ennek tulajdonítanak legtöbb praktikus hozadékot. A kutatás kitért az iskolaigazgatók és a nyelvtanárok véleményé-

re is, és azt a következtetést vonta le, hogy a tanulóktól eltérően, ez a két válaszadói csoport a két vizsga jelentőségét hasonlóan ítéli meg. A nyelvi előkészítő évfolyamot átfogóan kutató vizsgálatban a szülők véleményére is kíváncsiak voltak. Arra a kérdésre, hogy miért választották ezt a képzést gyermeküknek, a második leggyakrabban említett válasz az volt, hogy a sikeres nyelvvizsga érdekében (*Nikolov, Ottó és Öveges, 2009, 142. o.*).

Nyelvi vizsgák Magyarországon

A mai hazai köznevelés legnagyobb jelentőségű nyelvi vizsgája az érettségi, mely egy nyelvből minden érettségiző számára kötelező. Az általános iskolások nyelvtudásának monitorolására 2015-ben vezették be az idegen nyelvi mérést angol és német nyelvből. Ezt megelőzően, 2014-ben indult a két tanítási nyelvű általános iskolákban a célnyelvi mérés és 2015-ben ennek középiskolai megfelelője, amely ebben a képzési típusban az idegen nyelvi haladást méri angolból, németből és kínaiból. Jelentős számban vesznek még részt a köznevelésben tanulók a külső, akkreditált állami nyelvvizsgákon. Mindezeknek a vizsgáknak a KER szerinti kimeneti szintjeit a lenti táblázat foglalja össze.

KER szerinti nyelvi szintek	Idegen nyelvi mérés	Célnyelvi mérés (csak két tanítási nyelvű iskolákban)	Érettségi idegen nyelvből	Államilag elismert nyelvvizsga
A1	6. osztály			
A2	8. osztály	6. osztály		
B1		8. osztály	középszint	alapfok
B2			emelt szint	középfok
C1				felsőfok

1. táblázat: A gyermek nyelvi vizsgák szintrendszere

A tételt bíró formális nyelvi vizsgák mellett az iskolákban gyakran szerveznek helyben összeállított és értékelt felvételi vizsgák és szintfelmérők, illetve házi- vagy próbavizsgák. Mivel ezek nem központilag vagy hatóságilag összeállított, bemért és ellenőrzött nyelvi tesztek, jelen tanulmány nem tárgyalja őket.

A gyermekek részére kidolgozott vagy általuk is letehető vizsgák, mérések szakirodalma igen korlátozott, többek között ezek nem

túl régen történt bevezetése miatt is: adatok leginkább a központi dokumentumokban és jelentésekben érhetőek el (*Oktatási Hivatal, 2017a; Oktatási Hivatal, 2017b; Kákonyi, 2016; Nikolov & Szabó, 2015*). Elméleti és empirikus alapú elemzések leggyakrabban az érettségi vizsgával kapcsolatban készültek (*Einhorn, 2008; Halápi és Hegedűs, 2014; Jilly és Nagy, 2010; Sominé és Vigh, 2010; Vigh, 2013*).

Érettségi

A 2004/2005. tanévben bevezetett érettségi rendszer reformjai az idegen nyelveket is érintették. *Einhorn* (2007) a legfontosabb előrelépéseket a következőkben határozta meg: 1. a korábbiaknál jóval részletesebb vizsgadokumentáció, vizsgaleírás, 2. készségközpontú megközelítés, 3. részletesen kidolgozott értékelési rendszer és nem utolsósorban az a tény, hogy 4. a bizonyítvány más az iskola-rendszeren kívül is érvényessé vált. További előremutató, az iskolai nyelvtanításra is pozitívan visszaható szakmai szempont volt még például az, hogy a felhasznált szövegek autentikusak, illetve hogy a feladatsorok teljesen egynyelvűvé váltak. A vizsga standardizált lett, azaz minden középiskolás, akár gimnáziumba, akár szakközépiskolába jár, ugyanazt a tesztet írja. Jelentős változás a két szint bevezetése (középszint: KER szerinti B1, emelt szint: B2) és az ezzel járó funkcióváltás: a vizsga már nem csak érettségi, hanem felvételi vizsgaként is működik. A különböző nyelvek követelményrendszere egységes, a 2017-től bevezetett módosítások mentén mára ez már teljes mértékben igaz. A feladatsorok fő jellemzői, a szövegek szószáma, az itemszámok, a pontszámok vagy az időbeosztás az átdolgozás előtt is megfelelték egymásnak, de számos ponton volt eltérés, például az olvasott szöveg értéke feladatsorban az igaz/hamis feladatban harmadik opció („a szövegből nem állapítható meg”) is szerepelt (*Halápi és Hegedűs*, 2014. 27. o.).

A nyelvi érettségi vizsgát letehetik a tanulók előrehozottan, és ez a szabályozás megmaradt akkor is, amikor többi tantárgy előrehozhatóságát megszüntették (kivételek még az informatika). Az előrehozott vizsgák aránya az összeshez képest a vizsga első éveire viszonyítva nőtt, de még 2012-ben is csupán a teljes vizsgaszám 18 százalékát tette ki (*Vígh*, 2012). Ez feltételezhetően tovább erősödik majd a 2020-as B2-es felvételi követelmény érvénybe lépésével. Az eredmények vonatkozásában látható, hogy a középszinten angolból vizsgázók által elért átlagok évről évre eléggé állandóak (2007–2012 között évenként

százalékban: 63, 62, 66, 65, 63, 63). Angolból az olvasott szöveg értéke bizonyult legkönnyebbnek, míg a nyelvhelyesség vizsgarész a legnehezebbnek a vizsgázók számára. Németből is viszonylag állandó a teljes vizsga százalékos átlaga (59–62%), bár 2011-ben volt egy szignifikánsan alacsonyabb (51%) (*Vígh*, 2013). Itt is kézzelfogható, hogy az angol vizsgák eredményei általában magasabbak, mint a németeké. Ezt alátámasztják *Halápi és Hegedűs* (2014) kutatásának eredményei is, kiegészítve azzal, hogy ez igaz mindkét középiskolátípusban tanulókra, azaz mind a gimnazisták, mind az akkor még szak-középiskolások, ma szakgimnazisták jobban teljesítettek angolból a vizsgált időszakban, 2009–2012 között.

A vizsgareformmal a nyelvi érettséginek a nyelvvizsgával való viszonya is megváltozott: míg 2005-ig a nyelvvizsga kiválthatta az érettségit és mentesíthetett a középiskolai nyelvórák alól, ettől kezdve erre már nem volt lehetőség, sőt az érettségivel is olyan előnyök társultak, melyeket korábban csak a nyelvvizsgával voltak megszerezhetőek. Ez feltétlenül üdvözlendő, de fontos lenne olyan körülményeket biztosítani az emelt szinthez, amely vonzóbbá teszi azt a nyelvtudásukról széles körben elfogadott dokumentumot szerezni akarók körében. Ennek eszköze lehetne például az, ha a nyelvvizsgákhoz hasonlóan, több vizsgaalkalom lenne évente, több próbálkozási lehetőség vagy akár az egyszintű rendszer visszavezetése idegen nyelvekből, amely a megfelelő szintű érettségi bizonyítványt nyújtja. Így elkerülhető lenne az a ma elterjedt gyakorlat, miszerint a középiskolások először középszintűt tesznek, majd külön alkalommal mennek emelt szintű vizsgára, ami mind tőlük, mind a vizsgáztatás oldaláról indokolatlan terheket jelent. Megoldás lehetne az is, ha a két szint egymásnak megfeleltethető lenne, mert az emelt szinten szereshető alacsonyabb százalék miatt sokan döntenek a középszint mellett, ahol a megszerzett magas százalék többet tesz hozzá a felvételi pontszámokhoz (különösen igaz ez akkor, ha a szükséges emelt szintű vizsgákat más tárgyakból célozzák meg a tanulók). Szintén a

nyelvvizsgák választása mellett szól az a tény, hogy szinte mindegyik esetében rengeteg tananyag, segédanyag és akár tanári továbbképzés áll rendelkezésre, míg ezek az érettségi terén csekélyek. Mindez hozzájárulhatna ahhoz, hogy a mai, az összes nyelvi érettségi viszonylatában megközelítőleg 1:5 aránya az emelt szintű nyelvi érettségi vizsgáknak növekedhetne, így segítve a nyelvtanulókat abban, hogy a köznevelés keretein belül feleljenek meg a 2020-as B2 nyelvi szint igazolását előíró követelménynek. Többek közt nagy lépés lenne ez az esélyegyenlőség erősítésében is.

Idegen nyelvi és célnyelvi mérés

Az idegennyelv-tudás országos szintű, éves rendszerességű vizsgálatát 2014-ben vezették be, idegen nyelvi mérés elnevezéssel, a Nemzeti alaptantervről (110/2012. (VI. 4.)) szóló kormányrendelet és a kerettantervekről (51/2012. (XII. 21.) szóló EMMI-rendelet 2. melléklete előírásai alapján. A mérést ekkorra már a szakma hosszú ideje javasolta, hogy hasonlóan a matematika- és magyar-kompetencia-mérésekhez, a már 2003 óta kompetenciaalapú Nemzeti alaptanterv ilyen megközelítésű értékelése megvalósuljon. Az idegen nyelvi mérés két nyelvből, angolból és németből zajlik, és minden hatodikos és nyolcadikos tanuló részt vesz benne. A lebonyolítás általában a tanév legvégén történik, mindig egy napra meghirdetve, melyet a tanév rendjében központilag határoznak meg.

A mérés feltételeit az Oktatási Hivatal honlapján található tartalmi keret foglalja össze (Oktatási Hivatal, 2017). Alapvetően azt határozza meg, hogy a fókuszban a használható nyelvtudásnak kell lennie, melyet valós nyelvhasználathoz hasonló helyzeteket leképező feladatokkal és autentikus, vagy ahhoz közeli szövegekkel kell megvalósítani, a tanulók érdeklődésének és életkorának megfelelő témákban. A mérésnek kizárólag írásban teljesített részei vannak. Két alapkészséget céloz meg: az olvasott és hallott szöveg értését, azaz kizárólag szövegértésre épül, a receptív készségeket méri. A feladatok zárt

végűek: a tanulóknak minden esetben előre megadott válaszok közül kell kiválasztaniuk az általuk helyesnek vélt megoldást. A tanulói válaszokat saját tanáraik értékelik központi javítókulcs alapján.

A mérésben a 2016/2016. tanévben 2755 telephelyen 87666 hatodikos és 85165 nyolcadikos tanuló vett részt. A hatodikosoknál 2015 óta mindig meghaladta a minimumot elérő tanulók aránya a 70 százalékot. A nyolcadikosoknál ez folyamatosan alacsonyabb értékeket mutat, német nyelvből különösen (német, 2016/2017: 42,1%) (Oktatási Hivatal, 2017).

A hatodikos és nyolcadikos idegen nyelvi mérés a szakma régi javaslatát váltotta valóra, mert általános vélekedés volt, hogy szükség van ebben a nevelési-oktatási szakaszban is arra, hogy központi és standardizált módon képet kapjunk a tanulók nyelvi haladásáról. Emellett a teszt hordozza azt az üzenetet, hogy már az általános iskolában szükséges és lehetséges elérni mérhető nyelvtudást, és segíti az ezt minősítő KER szintek mélyebb megértését, használatát.

A nyilvánvaló hozadékok mellett azonban negatív jellemzők is tetten érhetők. Tartalmi kerete alapján a mérés célja mindkettő évfolyamon a használható nyelvtudás elért mértékének vizsgálata, azonban ténylegesen ezt nem teljesítheti, hiszen csupán a receptív (olvasott és hallott szöveg értése) készségekre fókuszál és kizárólag zárt végű feladatokat (például párosítás, feladatválasztás) tartalmaz. Mivel a dolgozatokat, bár központi javítókulcs alapján, a tanulók saját nyelvtanáraik értékelik és az eredményeket ők viszik fel a központi rendszerbe, a mérés belső értékelésű, így nem tekinthető megbízhatónak. Másik furcsaság, hogy míg az érvényes szabályozás első idegen nyelvként általános iskolában négy választható nyelvet ír elő, ezek közül idegen nyelvi mérés csak kettőből: angolból és németből áll rendelkezésre. Mivel kínait jelenleg ebben a pedagógiai szakaszban csak egy két tanítási nyelvű intézményben tanítanak, ahol a célnyelvi mérés ebből a nyelvből megvalósul, ezzel nincsen gond (amíg meg nem kezdik ennek a nyelvnek a tanítását más,

normál képzést biztosító iskolában), azonban a francia hiánya egyértelmű és megkérdőjelezhetetlen. Említésre érdemes még az, hogy az elméletben formatív jellegű teszt, melynek visszajelzést kellene adnia a tanítási-tanulási folyamatban résztvevőknek az előrehaladásról, valójában inkább egy kritériumorientált, szummatív mérésnek működik, mely ténylegesen arról ad csak információt, hogy a tanulók megfeleltek-e az előírt küszöbértéknek.

A tartalmi problémák mellett kiemelendő még az a szabályozási hiányosság, hogy a felmérés csak egy napon zajlik, pótnap nélkül, viszont az érvényben lévő rendeletek nem határozzák meg sem azt, hogy a hiányzók miképpen pótolhatják a megírást, sem azt, hogy a milyen arányban kell jelen lennie a tanulónak ahhoz, hogy az adott csoportban az eredmény értelmezhető legyen. Példaként véve a 2017-es évet: bár az adatok szerint (*Oktatási Hivatal, 2017*) csupán az érintett tanulók 6 százaléka hiányzott a mérés idején, azaz nem írta meg a dolgozatot, ez összesen közel 9500 gyermeket jelent, amihez hozzáadódik még az a 476 fő, akik késés, felmentés, vagy egyéb okok miatt nem teljesen töltötte ki a tesztet. Az eredmények vonatkozásában kihangsúlyozandó még, ehhez a ponthoz is csatlakozva, hogy a nyilvános jelentés a teljesítményeket elnagyoltan, kevés részlettel, a kompetenciamérések eredményelemzéséhez képest jóval felületesebben mutatja be: gyakorlatilag a pontszámokat, azok szórását, valamint a megfelelt minősítést elérők arányát adja meg az egész évfolyam vonatkozásában (nyelvek, készségek megosztásban), valamint régiós és településtípus szerinti bontásban – csoport-, illetve egyéni szintű adatok nem kerülnek nyilvánosságra. Mindezeket várhatóan jó irányba változtat majd a hírek szerint a közeljövőben várható módosítás, mely a mérést számítógépes alapú, adaptív tesztté alakítja.

A két tanítási nyelvű iskolákban, osztályokban tanulók idegen nyelvi kompetenciáinak felmérésére vezették be 2014-től a célnyelvi mérést, melyet abban a tanévben 81 iskolában a két tanítási nyelvű nevelés-oktatás tekintetében a 22/2013. EMMI-rendelettel módosított 20/2012 EMMI-rendelet indított

útjára. Eszerint a két tanítási nyelvű általános iskolának teljesítenie kell azt a feltételt, hogy három egymást követő év átlagában a hivatal által szervezett célnyelvi mérésben a tanulók legalább hatvan százaléka megfelel a KER szerinti B1 szintű nyelvtudást mérő célnyelvi mérés követelményeinek, a középiskolák viszonylatában pedig a tanulók ötven százalékának kell elérnie a tizedik évfolyam végére a B2 szintet (ez alól mentesülnek a B2 szintű nyelvtudást igazoló államilag elismert nyelvvizsga-bizonyítvánnyal rendelkező tanulók). Ezeknek teljesülését, több egyéb feltételével együtt, a 2016–2017-es tanévtől kezdve kellett vizsgálni. Amennyiben az intézmény nem felel meg az előírásoknak, a két tanítási nyelvű oktatás felmenő rendszerben megszűnik az iskolában. A hivatali mérés központi feladatsorral és javítókulccsal zajlik, értékelését azonban az iskolai nyelvtanárok végzik.

A célnyelvi mérés több szempontból, például alapelvben, 60%-os minimumszintjében, zárt feladataiban és belső értékelésében hasonlít az idegen nyelvi mérésre, de eltér tőle abban, hogy 1. eggyel több, azaz három készséget mér (olvasott és hallott szöveg értése, valamint íráskészség), 2. így már a produktív készségek is szerephez jutnak, 3. három nyelvből valósul meg: az angol és a német mellett kínai nyelvekből, 4. készségenként 2, összesen 6 feladattal háromszor 30 percben mér, és 5. a megcélzott kimeneti szint hatodikban a KER szerinti A2, míg nyolcadikban a B1. A 10. osztályosokat a mérésbe csak 2015-ben és 2016-ban vonták be, B2 szinten. A célnyelvi mérésben az idegen nyelvi mérésnél jóval kevesebb, 2016/2017. tanévben összesen 112 feladatellátási hely (általános iskola) 4807 tanulóval vett részt, ezek a számok a 2014. évi bevezetés óta folyamatosan nőnek. Az eredmények tekintetében elmondható, hogy megfelelt minősítés legmagasabb arányban a kis létszámú kínai nyelvet tanulók között jellemző (2017-ben 6. osztály: 97,6%, 8. osztály: 96,7%; 2015-ben mindkét évfolyamon 100%), és angoltól általában itt is szignifikánsan magasabb az arány hatodikban és nyolcadikban is, mint németből (angol 2017-ben 6. osztály: 94,9%, 8. osztály: 95,4%; német 2017-ben 6.

osztály: 72,1%, 8. osztály: 76,4%) (*Oktatási Hivatal*, 2017b). *Nikolov & Szabó* (2015) idevágó tanulmányában olvasható, hogy mind hatodikban, mind nyolcadikban magasabb volt az átlag angol nyelvből, és érdekes tény, hogy németből a hatodikosoknál, míg angol nyelvből a nyolcadikosoknál nagyobb a szórási (190. oldal). Több más eredmény mellett a kutatók felhívták a figyelmet a tapasztalt igen jelentős különbségekre az iskolákban mért teljesítmények között.

Nyelvvizsgák

Akkreditált nyelvvizsga attól az évtől tehető le, amelyikben a jelentkező betölti a 14. életévét. Az államilag elismert nyelvvizsga lehetősége ma három szinten (alapfokú: KER szerinti B1, középfokú: B2 és felsőfokú: C1), 34 nyelvből (általános és szaknyelvi; egynyelvű vagy kétynyelvű formában; papíralapú vagy számítógépes formátumban), 24 vizsgaközpontban áll a jelentkezők rendelkezésére. Az akkreditációs folyamatról részletesen ír Bárdos (2015), minden idevágó háttér és szakmai aspektust gondosan áttekintve. Az Oktatási Hivatal Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központjának² (NYAK) statisztikai adatai alapján megállapítható, hogy a legnépszerűbb vizsganyelv az angol (2018: 73330 fő, német: 18541 fő) és a leggyakrabban választott vizsgaszint a középfok (2018, alapfok: 4896 fő, közép: 80815, felső: 13594). A NYAK statisztikai adatai 2009-től elérhetőek és számos érdekes tény és tendencia bontakozik ki belőlük. A nyelvvizsgázók száma például folyamatosan csökken (2009: 175269 fő, 2018: 99305), és ezen nem látszik, hogy változtatott volna a 2018 elejétől érvényes, a 35 év alattiak számára elérhető ingyenes nyelvvizsga lehetőség, melynek keretében a 2018. január 1-je után letett, első sikeres komplex B2 vagy C1 szintű nyelvvizsga (szeptembertől már a többedik is), illetve emelt szintű érettségi vizsga díja visszaigényelhető. Az egyedüli nyelv, amelyből nőtt a vizsgázók száma 2009 óta az ukrán (2 főről 23-ra). A sikeresség szempontjából megállá-

pítható, hogy összesen két olyan nyelv van, amelyből 2018-ban többen teljesítették sikertelenül a vizsgát, mint sikeresen: lováriából és eszperantóból.

Jelen tanulmány vonatkozásában a legfontosabb tény, hogy 2009 óta minden évben a 14–19 éves korcsoport jelenik meg a vizsgázók közt a legnagyobb számban és arányban (2018: 43764 fő, a teljes vizsgázói populáció 44%-a az évben), folyamatosan megelőzve a felsőoktatásban tanulók korosztályát (20–24 évesek: 25977 fő). A képet finomíthatja az, hogy több egyetemen kifejlesztettek olyan belső nyelvvizsgát, amely kiváltja az államilag elismert vizsgát, legalábbis bizonyos szakirányokon, valamint hogy a célnyelvi nyelvszakos diploma teljesíti a követelményt. Viszszatérő vélemény, hogy a középiskolásoknak sokkal inkább a köznevelés keretein belül, ingyenesen elérhető, életkornak megfelelő feladatok megoldásával kellene bizonyítaniuk nyelvtudásukat. 2005 óta erre lehetőségük is van, hiszen a kétszintű érettségi bevezetésével már nem a nyelvvizsga váltja ki az érettségit, hanem az emelt szintű érettségi garantálja a nyelvvizsga által biztosított előnyöket. Érdekes, hogy az intézkedéstől várt hatás, hogy a nyelvtanárok, nyelvtanulók vagy szülők a köznevelésben térítésmentesen letehető, az adott korosztály érdeklődésének és korának megfelelő feladatokat és tartalmakat tartalmazó érettségit tekintik majd inkább célnak, nem látszik teljesülni. Ennek különböző okai lehetnek: például a köznevelésben ma jelenlévő nyelvtanárok többségének a nyelvvizsgára történő felkészítésben van gyakorlata, ehhez vannak kiegészítő anyagai, így az átállás kevésbé lett hirtelen. Sokan ma is értékesebbnek tekintik a nyelvvizsgát, ehhez hozzájárulhat az érettségi korábban alacsony presztízse, amely a mai szülők körében még jellemző emlék, gondolat lehet. A nyelvtanárok szempontjából ok lehet még az is, hogy míg az érettségire történő felkészítésért, annak sikeréért teljes mértékben vállalniuk kell a felelősséget, a nyelvvizsga azonban beállítható egy külső, tőlük független megmérettetésnek, melyben sikertelenség esetén több, a tanáron kívül álló tényező és személy hibáztatható.

² www.nyak.hu

A nyelvvizsgáktól az érettségi felé elmozdulás lehetőségeiről fent, az érettségi vizsgákról szóló részben írtam.

A 14 éves kortól lehető, akkreditált nyelvvizsgák mellett mára megjelentek a fiatalabb korosztályt megcélzó nyelvi vizsgák. Az ELTE Origo Centrum a 10–14 éveseknek kínál nyelvvizsgát angolból, németből és franciából³, azoknak, akik „kíváncsiak valódi nyelvtudásukra”. Itt felmerül, hogy ténylegesen a gyermekek szeretnék-e ezt tudni, vagy inkább szüleik, tanáraik és az is, hogy miért ne tudnák ezt megítélni saját nyelvtanáraik. Az Origo Junior vizsgáin nem lehet megbukni és a fókuszban a formatív, az előrehaladást segítő értékelés áll, ami előremutató, de az aktív nyelvtanulóvá válásnak az értékelésre vonatkozó elemeinél ebben az életkorban érdemes inkább az önértékelésre, társértékelés fejlesztésére összpontosítani. A British Council már 7 éves kortól hirdet angol nyelvből gyermekvizsgákat⁴, mely „az egész fiatal gyermeket is motiválja, hogy angolul tanuljanak”. Ez a konkrét utalás a sikeres nyelvvizsga elsődleges szerepére a nyelvtanulási motivációban jól mutatja nyelvtanulásunk vizsgaközpontúságát és azt a veszélyt, hogy a belső motiváció kárára már ebben a korosztályban eltolódik a hangsúly a külső indíttatás felé. A British Councilnél három gyermekvizsga lehetőség van, 7–12 éves kor között, A1–A2 szinten. A vizsga minden alapkészséget mér: a hallott és olvasott szöveg értését, íráskészséget és szóbeli teljesítményt. A 7–8 éveseknek szánt változatban a vizsga ideje 20+20+3–5 perc, ami bár rövidnek tűnhet, elsős-másodikos gyermekek esetében nagy elvárás. A vizsgára felkészültséget mindkét vizsgaközpont óraszámában adja meg, a 7–8 évesek Pre1 Starter vizsgájához például 100 angolóra teljesítését ajánlják, kevéssé pontosítva ennek számolási módját. Ez ellentmondani látszik annak az alapelvnek, ami ebben az életkorban kifejezetten a minőséget (hogyan tanulják a gyer-

mekek a nyelvet?) helyezi a középpontba, nem pedig a mennyiséget, hiszen a cél a gyermekek nyelvtanulásában az élményalapú, játékos nyelvi tevékenységek biztosítása, amely előkészíti a tényleges nyelvtanulást és megszeretteti a nyelvet, a nyelvtudást, a nyelvtanulást.

Mivel ezek a célcsoport kora miatt nem akkreditálhatóak, a sikeres vizsgák esetében is további vizsgákra van szükség ahhoz, hogy a tanulók a nyelvvizsga adta előnyökkel élhessenek. A kialakulásukra számos évet hoznak az ezeket bevezetők: gyakorlási lehetőséget biztosítanak a gyerekeknek arra, hogy felkészüljenek a későbbi akkreditált vizsgákra, képet adnak a haladásról és az elvárásokról. Bár ezek kevéssé megkérdőjelezhető előnyök, fontos kihangsúlyozni, hogy ezek a vizsgák tovább erősíthetik azt az egyébként is erősen vizsgaközpontú, a vizsgákat a nyelvtudás tükrékként beállító nyelvoktatást, mely háttérbe szorítja a valós nyelvhasználatot megcélzó nyelvtanulási tevékenységeket és tartalmakat. A gyermekek szemében akaratlanul is a nyelvvizsga rögzül, mint a tudásuk jó mérője, és nyelvtanulási stratégiáikat és céljaikat is ehhez igazíthatják. Mivel a nyelvvizsgák minden törekvésük ellenére sem képezhetik le teljesen a valós nyelvhasználatot és nyelvi szituációkat, a vizsgára készülés ebben a korban kevéssé tűnik támogatandónak.

Európai kitekintés: országos nyelvi mérések

Európa országaiban a felső tagozaton és középiskolában lebonyolított, a közoktatáshoz kapcsolódó nyelvi mérések egyre nagyobb jelentőséggel bírnak, viszont jellemzőikben nagy eltéréseket mutatnak (*European Commission*, 2017a). 19 országban vannak a KER-hez igazított nemzeti nyelvi tesztek, közülük Luxemburg kivételével mindenhol minden idevágó mérés KER-alapú (*European Commission*, 2017b). 2015/16-os adatok alapján felső tagozaton a tesztek többsége több szinten mér. Kivétel Csehország és Románia, ahol az országos mérések az előbbiben kizá-

³ <https://www.onyc.hu/junior-nyelvvizsga>

⁴ <https://www.britishcouncil.hu/angol-nyelvvizsga/cambridge/tipusai/gyerek>

ról a KER szerinti A2 szintű feladatokkal mér negyedik és nyolcadik osztályban, utóbbiban pedig csak A1 szinten, és idetartozik még hazánk és Törökország. Ezekben az országokban tehát a teszt célja nem annyira a tanulók nyelvi szintjének felmérése, hanem annak megállapítása, hogy elérték-e az elvárt szintet. A legtöbb szintet Németország két releváns felmérése (A1-től C1 szintig) és Izland nemzeti tesztje (A1–C2) öleli fel. Az adatszolgáltató országokban az adott korosztály számára általában egy teszt van, kivétel Németország és Magyarország a két nyelvi mérés. Franciaországban szintén kettő felmérésben vesznek részt az 5–8. évfolyamosok, de ezek különböznek abban, hogy az egyik az első, a másik pedig a második idegen nyelvre vonatkozik. Hazánk tehát elől jár az idegen nyelvi mérések számában, azonban ezeken a felméréseken a szintek tekintetében az alsóbb régióban van, mert a többséget jellemző A2–B1 szint helyett az A1 és A2 szinteket célozza meg, így a kiadványban beazonosított négy csoportból a legalsóba, az A2 és az alatta mérő kategóriába tartozik (125. oldal).

A középiskolai tesztek többsége B1–B2 szinten mér, csupán öt országban ér el a mérés C1 szintig (Spanyolország, Lettország, Franciaország, Hollandia és Lengyelország). Hét országban, köztük hazánkban vizsgálják külön az első és további idegen nyelveket az érettségien. Érdekesség, hogy négy olyan ország is van, például Németország, ahol a felső tagozatos tesztek igen, míg a középiskolaiak nem a KER-hez illesztettek. Észtországban francia, orosz és német nyelvekből a nemzeti érettségi vizsgát nemzetközi nyelvvizsgák váltják ki, és Szlovéniában még csak angol nyelvből illesztették a KER-hez az érettségit, egyéb nyelvekből ez még folyamatban van.

Míg az általános iskolai mérések általában csak korlátozott számú nyelvből vizsgálják a tanulók nyelvtudását (nálunk például angolból és németből), a középiskolai tesztek (általában érettségi vizsgák) a nyelvek sokkal szélesebb köréből állnak rendelkezésre. Franciaországban 44 nyelvből lehet vizsgát tenni: ezek között az idegen nyelvek mellett megtalálhatóak a betelepülők anyanyelvei is.

Az európai országok nyelvi tesztjeit összefoglaló és leíró kiadvány (*European Commission*, 2017) következtetéseiből kiderül, hogy ezek a tesztek jellemzően nagy téttel bírnak, és az eredményeket a nyelvtudás igazolására használják fel. Általában minden tanulóra vonatkoznak, de sok esetben a részvétel nem kötelező. Leginkább nevelési-oktatási szakaszok végén szervezik meg ezeket, mind a négy alapkészséget mérik, és általában külső értékelést alkalmaznak. A Magyarországon folytatott felső tagozatos gyakorlat a legtöbb ponton összhangban van az EU-s országokéval: nálunk is egyre nagyobb szerephez jutnak a nyelvi mérések, erre jó alátámasztásul szolgál az idegen nyelvi és célnyelvi mérések bevezetése. A tét szintén nem kicsi ezen vizsgák esetében sem, hiszen a tesztek inkább minősítésnek, megmérettetésnek, mint segítő értékelésnek tekintik az érintettek, bár ez, ellentétben a kompetenciamérésekkel, az eredmények elnagyolt bemutatása és alacsony fokú kielemzésége miatt nem feltétlenül tud iskolai szinten képet adni a haladásról, az egyén vagy tanulói csoport szintjén pedig egyáltalán nem. A mérések bár kötelezőek, a részvétel alól ki lehet bújni. A legjelentősebb különbség azonban a mérések megbízhatóságában van, hiszen a fentiekben összefoglaltak szerint, például a hatodikos és nyolcadikos idegen nyelvi mérés kizárólag a receptív készségeket méri, ezeket is csupán zártvégű itemekkel, és bár központi a javítókulcs, az értékelés minden esetben belső, azaz a tanulók saját tanára javítja a dolgozatokat és ő viszi fel az adatokat az adatbázisba.

Az érettségi vizsga idegen nyelvekből szintén több ponton egybeesik az európai gyakorlattal. A súlya, szerepe megerősödött a kétszintű mérés 2005-ben történt bevezetése óta. A standardizálás és a nyelvvizsgálóhoz való viszony megfordulása (addig a nyelvvizsga váltotta ki az érettségit, ettől kezdve azonban az érettségi bizonyítvány is biztosította a nyelvvizsgálóval járó előnyöket több viszonylatban), valamint a 2017-es további finomítások megnövelték az érettségi presztízsét, de még ennél is fontosabb elem volt ebben a folyamatban, hogy egyszerre a felsőoktatásba történő bejutáshoz szükséges felvételi vizsga

szerepét is átvette. Egy nyelvből az érettségi minden érettségiző tanuló számára kötelező legalább középszinten. Bár ez a vizsga minden alapkészséget mér, értékelése csak emelt szinten történik külsőleg. Ez alapján az emelt szintű érettségi vizsga áll legközelebb az EU-s országokban tapasztaltakhoz.

Összefoglalás

Magyarországon a köznevelésben tanulók számára négy idegen nyelvi teszt kötelező, illetve áll rendelkezésre: az idegen nyelvi mérés angolból és németből, a célnyelvi mérés angolból, németből és kínai nyelvből, valamint az érettségi és a nyelvvizsgák számos nyelvből. Ennek a komplex vizsgarendszernek számos hozadéka van és jelentős előrehaladást jelent: egyre megbízhatóbb képet kapunk arról, hogy, már folyamatában, hogyan haladnak a gyermekek a nyelvtanulásukban, emellett a lezáró értékelések is megfelelően mutatják az elért nyelvtudást.

Több negatívum is van azonban, melyekről nem feledkezhetünk meg. A kiterjedt, a világon szinte egyedülállóan összetett és sok résztvevős vizsgarendszer tovább erősíti a már egyébként is jellemző vizsgaközpontúságot a nyelvtanításban, ami hátráltathatja a valós nyelvhasználat fejlesztését. Például az idegen nyelvi mérés esetében szakmai kritikák is megfogalmazhatóak, hiszen a csak receptív készségeket, csak zártvégű itemekkel mérő, belső értékelésű tesztek nem adhatnak tényleges belelátást az iskolások nyelvtudásába, különösen nem általános iskolában, ahol a hangsúlyoknak inkább a produktív készségek és a valós kommunikáció felé kellene, hogy elmozduljanak.

Felhasznált irodalom

Akkreditációs kézikönyv 2018. Nyelvvizsgáztatási Akkreditációs Központ, Budapest.
URL: https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/ak2018/Akkreditacios_Kezikonyv_2018.pdf

Bárdos, J. (2015): Quality assurance in accrediting foreign language examinations. In: Holló, D. & Károly, K. (eds.) *Inspirations in foreign*

language teaching: Studies in applied linguistics, language pedagogy and language teaching. Harlow, Pearson Education, 207–219.

Council of Europe (2001): *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment.* Strasbourg.

URL: http://www.coe.int/t/dg4/linguistic/source/framework_en.pdf

Einhorn Ágnes (2007): Az idegen nyelvi érettségi vizsga reformja. In: Vágó Irén (szerk.) *Fókuszban a nyelvtanulás.* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 73–105.

Einhorn Ágnes (2008): Hogy vizsgázott az új érettségi németből? In: Bánkúti Zsuzsanna és Lukács Judit (szerk.) *Tanulmányok az érettségiről. Hatásvizsgálat, tantárgyi vizsgák értékelése, feladatfejlesztés.* Oktatókutató és Fejlesztő Intézet, Budapest, 207–237.

Európa Tanács (2002): *Közös Európai Referencia-keret: Nyelvtanulás, nyelvtanítás, értékelés.*

URL: https://nyak.oh.gov.hu/nyat/doc/ker_2002.asp

European Commission (2017a): *Languages in secondary education. An overview of national tests in Europe.* European Commission, Brussels.

European Commission (2017b): *Key data on teaching languages at school in Europe, 2017 Edition.*

URL: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/key_data_series/143EN.pdf

Halápi Magdolna és Hegedűs Kristóf (2014): *Érettségi vizsgatárgyak elemzése. 2009–2012 évi tavaszi vizsgaidőszakok. Angol nyelv.*

URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/tamop318/erettsegi_vizsgatargyak_elemzese/angol.pdf

Jilly Viktor és Nagy Ildikó (2010): Összehasonlító elemzés angol nyelv vizsgatantárgyból.

URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/tamop318/ertekelesi_skalak_osszehasonlitasa/ertekelesi_skalak_angol_nyelv.pdf

Kákonyi Lucia (2016): Idegen nyelvi mérések tapasztalatai. Új köznevelés, **72.** 5–6. sz.,

URL: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-kozneveles/idegen-nyelvi-meresek-tapasztalatai>

Nikolov Marianne, Ottó, I. és Öveges Enikő (2009): A nyelvi előkészítő évfolyam értékelése, 2004/2005–2008/2009.

URL: <http://www.nefmi.gov.hu/nemzetkozi-kapcsolatok/aktualis/nyelvi-elokeszito>

Nikolov, M. & Szabó, G. (2015): A study on Hungarian 6th and 8th graders' proficiency in

- English and German at dual-language schools. In: Holló, D. & Károly, K. (eds.), *Inspirations in foreign language teaching: Studies in applied linguistics, language pedagogy and language teaching*. Pearson Education, Harlow, 184–206.
- Oktatási Hivatal (2014): *Tartalmi keret. Idegen nyelvi mérés*.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/idegen_nyelvi_meres/Idegen_nyelvi_meres_tartalmi_keret.pdf
- Oktatási Hivatal (2017): *Tartalmi keret. Célnyelvi mérés*.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/celnyelvi_meresek/Celnyelvi_meres_tartalmi_keret.pdf
- Oktatási Hivatal (2017a): *Eredmények összesítése. Idegen nyelvi mérés, 2017*.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/idegen_nyelvi_meres/Idegennyelvimeres2017_Eredmenyekosszesitese.pdf
- Oktatási Hivatal. (2017b): *Eredmények összesítése. Célnyelvi mérés, 2017*.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/kozoktatas/meresek/celnyelvi_meresek/Celnyelvi2017_Eredmenyekosszesitese.pdf
- Öveges, E. (2007): The role language proficiency exams play in the year of intensive language learning. In: Horváth, J. & Nikolov, M. (eds.), *UPRT 2007. Empirical studies in English applied linguistics*. 19–33.
URL: <http://mek.oszk.hu/07500/07557/>
- Öveges Enikő és Csizér Kata (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés*. Emberi Erőforrások Minisztériuma és Oktatási Hivatal, Budapest.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatas_kutatasi_jelentes_2018.pdf
- Sominé Hrebik Olga és Víg Tibor (2010): Összehasonlító elemzés német nyelv vizsgatantárgyból.
URL: http://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/unios_projektek/tamop318/ertekelesi_skalak_osszehasonlitasa/ertekelesi_skalak_nemet_nyelv.pdf
- Tankó Gyula, Albert Ágnes és Piniel Katalin (2018): A tanulók válaszai a 7. évfolyamon. Harmadik fejezet. In: Öveges Enikő és Csizér Kata (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés*. Emberi Erőforrások Minisztériuma és Oktatási Hivatal, Budapest, 52–89.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatas_kutatasi_jelentes_2018.pdf
- Tankó Gyula, Albert Ágnes és Piniel Katalin (2018): A tanulók válaszai a 11. évfolyamon. Negyedik fejezet. In: Öveges Enikő és Csizér Kata (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés*. Emberi Erőforrások Minisztériuma és Oktatási Hivatal, Budapest, 90–160.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatas_kutatasi_jelentes_2018.pdf
- Tartsayné Németh Nóra, Tiboldi Tímea és Katona László (2018): Az intézményvezetők válaszai. Második fejezet. In: Öveges Enikő és Csizér Kata (2018, szerk.): *Az idegennyelv-oktatás keretei és hatékonysága a köznevelésben. Kutatási jelentés*. Emberi Erőforrások Minisztériuma és Oktatási Hivatal, Budapest, 29–52.
URL: https://www.oktatas.hu/pub_bin/dload/sajtoszoba/nyelvoktatas_kutatasi_jelentes_2018.pdf
- Víg Tibor (2013): A középszintű angol és német nyelvi érettségien elért teljesítmények változásai 2007 és 2012 között. *Modern nyelvoktatás*, **19**. 1–2. sz., 17–35.

Content and administration regulations on language tests for primary and secondary school students in Hungary

The present study offers insight into the foreign language tests that are available or compulsory for primary and secondary school students in Hungary. Four language tests are discussed: the foreign language proficiency test in English and German for 6th and 8th graders; the target language test in English, German, and Chinese for the dual-language school students; the school-leaving exams in foreign languages; and the state language exams, including the accredited and junior ones. The exams are explored from several aspects such as their aims and specifications, the student results achieved in the tests, and the benefits and potential drawbacks they may yield. The Hungarian and European contexts of the tests are also depicted, with special attention to the Common European Framework Of Reference for Languages aspects and relations. On the whole, the study aims to grant an overview of the positive and the less advantageous sides, for example, the language test orientedness of our language teaching at schools, of the uniquely complex system of language exams in Hungary.

Keywords: *language test, school-leaving exam in languages, language exam, Common European Framework of Reference, tests for young language learners*

Öveges Enikő (2018): A magyarországi gyermek nyelvi vizsgák tartalmi és jogi szabályozottsága. *Gyermeknevelés*, 6. 3. sz., 135–147.